

Hendrik BRUGMANS, *Wij Europa. Een halve eeuw strijd voor emancipatie en Europees federalisme*. Opgetekend door Hanna Kirsten. Uitg. Kritik-Meulenhoff, Leuven - Amsterdam 1988, 283 blz.

Hendrik Brugmans (geb. 1960) geeft in zijn *Wij Europa* in een serie gesprekken met zijn vrouw Hanna Kirsten een terugblik op zijn leven. In zijn leven signaleert hij zelf een aantal beslissende ogenblikken, zoals daar waren zijn kennismaking in de jaren twintig als Noordnederlands student met de Vlaamse Beweging, zijn keuze voor de sociaal-democratie in dezelfde tijd en na de Tweede Wereldoorlog zijn aanvaarden van een federaal Europa en, opgevoed in een vrijzinnig protestantse traditie, zijn toetreding tot de rooms-katholieke kerk.

Op boeiende wijze doet hij van al deze activiteiten verslag, waarbij persoonlijk leven, politieke en intellectuele werkzaamheden hun plaats krijgen. Over het Verenigd Europa heeft Brugmans vrij specifieke denkbeelden. Voor de verschillende nationaliteiten, zoals die zich uiten in eigen taal en cultuur, dient zeer ruim plaats te zijn in het federale Europa.

Juist dat oog hebben voor de bijzondere eigen cultuur- en taaluitingen bracht hem in het midden van de jaren twintig dank zij het Diets Studenten Verbond in contact met Vlaanderen. Het ging om de organisatie van de Diets Academische Leergangen. Het werd een band die niet meer werd verbroken. Ook hij werd, net als Geyl in 1911, gegrepen door de enthousiasmerende werking van de Vlaamse Beweging in die tijd (p. 46). Zijn keuze voor het socialisme bracht hem niet tot een afwijzen van de Vlaamse Beweging. Het versterkte zijns inziens de noodzaak tot emancipatie te meer. Het lag gezien zijn keuze voor het socialisme voor de hand dat hij veel schreef in *Schakels*, het blad van het Algemeen Nederlands Arbeiders Verbond (ANAV), waar Leo Magits een grote rol in speelde. Verder waren er ontmoetingen met Achilles Mussche en Hendrik de Man, Jan Rens, Maurits Naessens en vele anderen. Kernthema was voor Brugmans om door intellectuele emancipatie via de eigen taal de arbeiders deel te laten hebben aan het culturele leven (p. 50). In de jaren dat hij vóór de Tweede Wereldoorlog in Nederland voor de S.D.A.P. (Sociaal-Democratische Arbeiderspartij) werkte, was hij nauw betrokken bij de intellectuele scholing van de arbeiders.

Maar zoals al is opgemerkt, het was voor Brugmans niet alleen Vlaanderen en Groot-Nederland. Zijn studie Franse taal- en letterkunde verbreedde zijn geestelijke horizon. August Vermeylens uitspraak: Wij moeten Vlamingen zijn om Europeërs te worden, zou zijn lijfspreuk kunnen zijn. Vanuit een bewust beleefde en ervaren eigen taal en cultuur kunnen en moeten Noord en Zuid in internationaal verband leven en werken. Vandaar ook zijn waarschuwing aan Vlaanderen om juist nu de emancipatie vrijwel voltooid is, de luiken naar de rest van de wereld niet te sluiten, maar open te houden en met andere culturen te communiceren. Niet al te veel leven naar slagzin-

nen als „Waar Vlamingen thuis zijn” (p. 258), waarbij voor het Noorden opgemerkt zou kunnen worden, de eigen taal en cultuur niet te snel weg te cijferen en de cosmopoliet uit te gaan hangen.

Brugmans biedt de lezer door zijn eigen leven en ervaringen te vertellen een boeiend stuk eigentijdse geschiedenis. In het licht van de Europese eenwording zijn zijn gedachten op dit punt het overwegen waard. Bovendien krijgt de lezer onmiddellijke ervaringen uit de jaren twintig en dertig over zijn betrekkingen met de Vlaamse en Groot-Nederlandse Beweging te lezen. Het werk van Brugmans als rector van het Europa-College te Brugge in de jaren 1950-1972 krijgt uiteraard ook ruime aandacht en dat brengt vaak weer een stukje Belgische geschiedenis met zich mee.

P. VAN HEES